

Nejprve obecně – od prvního náčrtu po tuto verzi doznal text dle mého názoru výrazného zlepšení.

Na str. 4 je deklarováno, že náš terciární školní systém má poskytovat vzdělání špičkové světové úrovně. Vysoká kvalita čehokoli je (dost) drahá. Peníze jsou nakonec nezbytnou podmínkou vždy, tedy i fungování VŠ a realizace reformy. Bílá kniha to nesměle naznačuje a obchází zásadní rozpor – konstatuje (hluboké) podfinancování VŠ a zároveň uvádí, že nárůst veřejných prostředků nelze příliš očekávat. Tabulka A.3 je v tomto směru tristní a zásadní. Chceme-li se přiblížit alespoň průměru EU 25, pak musí (z hlediska průměrných prostředků na studenta) soukromé zdroje narůst 3,5 krát, veřejné 3,2 krát. Kdybychom se měli srovnat s asi nám nejbližším státem, Rakouskem, je „potřebný“ nárůst soukromých zdrojů 1,25 násobný, ale veřejných 4,8 násobný. Srovnáním s Nizozemskem, občas v Bílé knize vyzvedávaným, vede k potřebě nárůstu soukromých zdrojů 6,75 krát, veřejných 5 krát. Nejnižší veřejný podíl na jednoho studenta má Velká Británie a i ten je ca 3,6 krát vyšší než u nás. Prostě bez masivního nárůstu i veřejných prostředků to zřejmě nepůjde. V odstavci 99 (str. 38) se stejně předpokládá výrazná převaha financování z veřejných prostředků. Snad s výjimkou platů, žijí VŠ v evropských cenách... Nebo se má zkvalitňující reforma odehrát „zadarmo“, jen víceméně vnitřním přerozdělením stávajících prostředků? Takže výsledkem bude velmi nízký, nedostatečný počet kvalitních a dobře zabezpečených institucí a mnoho podprůměrných? Není prostě stav terciárního vzdělávání taky výsledkem rčení za málo peněz málo muziky? Nezůstane Bílá kniha hezkými proklamacemi, na jejichž realizaci nemáme? Sama na to, že požadovaná kvalita něco stojí, razantně neupozorňuje.

Jakékoli vzdělávání a jeho kvalitu tvoří dva sloupy – škola sama a studenti. Bílá kniha rozebírá jen prvý. Vypadá to, že tu máme zástupy vysoce schopných a nadaných uchazečů, z nichž mnozí se na školu nedostanou nebo skončí na jiném oboru než chtěli a všichni studují na institucích nutně potřebujících reformu. Bez zájmu, úsilí, zaujetí, zodpovědnosti a nadání žáků ani skvělá školní instituce nebude dosahovat žádané kvality. Zkušenosti s úrovní absolventů středních (a tím potažmo základních škol) jsou dost tristní především v oblasti logického myšlení, samostatné práce, vyjadřování myšlenek, jednoduchého uvažování. Dominuje chabá schopnost memorování a reprodukce daných postupů. Dá se s tím něco dělat, ale ne v desítkách studentů na jednoho učitele.

Podle prohlášení na str.4 má být studium umožněno všem, kdo o něj mají zájem. Pouhý zájem je málo, záleží na jeho motivaci (zdá se, že u spousty uchazečů je jediným zájmem mít nějaký titul) a na tom, je-li doplněn zodpovědným přístupem ke studiu. Špičková kvalita nemůže být masová, proto je špičková.

Bílá kniha by mohla reflektovat přednášku prof. Piťhy (<http://www.stolzova.cz/stolzova/rservice.php?akce=tisk&cisloclanku=2008041701>), která stručně, ale trefně postihuje ne-ekonomické (byť s ekonomikou související) bolesti našeho školství (spíše celé společnosti). A týká se také „duchovního“ rozměru třetí role univerzit, o které se Bílá kniha rovněž zmiňuje.

Drsnou motivací k dokončení doktorského studia by mohl být princip, se kterým se počítá ve studijních grantech. Doktorandské stipendium poskytované z veřejných prostředků by mělo být půjčkou, která se stane nevratnou v případě včasného ukončení studia, částečně vratnou (proporcionálně době překročení standardní doby studia) v případě pozdního dokončení a vratnou v případě nedokončení studia.

K dělení vysokých škol na výzkumné až profesní. I předseda vlády naznačuje, že naším (nedostižným?) vzorem jsou americké školy. Chodí mi z důvodu členství tiskoviny Americké chemické společnosti, pravda, nestuduji vše podrobně, ale stále častěji se objevují příklady toho, jak výzkum proniká do škol typu college, stává se součástí výuky a učitelé i studenti si to pochvalují, neboť jde o trénink samostatného myšlení a týmové spolupráce. Že by tedy trend opačný?

Zásady hodnocení vědeckého výkonu neodpovídají zásadám prosazovaným ve Správné vědecké praxi, kterou vydala GA ČR. Chápu, že jsou velmi pracné a realizačně náročné, ale na druhou stranu – zásad správné vědecké praxe se tu tedy vzdát?

Děkuji za přečtení.

Miloslav Pekař
Vysoké učení technické v Brně
Fakulta chemická